

→ Студија београдског приобаља ПРВА ФАЗА

→ Реке, Сава и Дунав, и позиција Београда који се од ушћа пружа дуж њихових обала, имају сасвим специфичну улогу у животу и развоју града. Оне су интегрални део његовог ткива, али су уједно и део окружења. Њиховим водама су долазили бројни утицаји природних сила, историјских и друштвених збивања, културолошких промена, техничких иновација... Реке су веза са непосредном околином, са далеким светом, са другим и другачијим културама, менталитетима, политичким и економским системима, и као ветрови који дувају њиховим обалама, преносиле су те утицаје на Град, примајући их повратно.

Амбивалентан однос Београда према својим рекама логична је последица тих збивања, и као да тај историјски страх и потреба да се брани још постоји. Рекама је град прилазио јер су му неопходне за основни живот, за пиће, снабдевање, комуникације, за предах од градске вреве, за одмор, за освежење, али је и бежао, штитећи се од непријатеља, било од многобројних војски које су прешле преко њега, или од природног непријатеља-поплава. Своје приобаље Београд је вековима користио првенствено у одбрамбене сврхе, да би тек у 20. веку почео да силази на обале (на Дорћолу) и осваја леву обалу Саве изградњом Новог Београда. Земун је тада већ био град на реци.

Иако спојени рекама, Београд, Нови Београд, Земун и насеља дуж речних због лоше повезаности временски и комуникацијски су међусобно удаљенији но што то заиста просторно јесу. Њихова ближа интеграција, доступност, увођење атрактивнијих и функционалнијих садржаја дуж комуникација и повећање степена атрактивности циљних дестинација, развој дијапазона постојећих потенцијала, активирање самих обала, начин су повезивања и остваривања континуитета зоне приобаља и њеног интерактивног односа са Градом.

Циљ израде студије

Кроз целу дугу историју београдског урбанизма, и поред бројних урађених анализа, истраживања, специјалистичких студија, разрада појединачних микро локација на нивоу пројеката, дефинисања потеза и површина обухваћених плановима детаљне разраде и сагледавања

НОСИЛАЦ ИЗРАДЕ

УРБАНИСТИЧКИ ЗАВОД БЕОГРАДА.Ј.П.

ИНВЕСТИТОР

ГРАД БЕОГРАД-ГРАДСКА УПРАВА,
Секретаријат за урбанизам и грађевинске послове

РУКОВОДИЛАЦ ТИМА

Александра Тилингер, дипл.инж.арх.

РАДНИ ТИМ

Борко Пјанић, дипл.инж.арх.
Иван Лалић, дипл.инж.арх.
Марија Миловановић, дипл.инж.арх.
Соња Костић, дипл.ист.ум.
Љиљана Дракић, дипл.инж.пејз.арх..
Љиљана Бајић, дипл.инж.шум-пејз.арх.
Аница Теофиловић, дипл.инж.пејз.арх.
Александра Везмар, дипл.географ
Јелена Маринковић, дипл.пр.планер
Лидија Јовановић, дипл.инж.арх.
Душан Милановић, дипл.саоб.
Предраг Крстић, дипл.инж.саоб.
Олга Стојковић, дипл.инж.грађ.
Слободан Стјепановић, дипл.инж.грађ.
Ивана Павловић, дипл.инж.грађ.
Горан Васовић, дипл.инж.ел.
Зоран Мишић, дипл.инж.маш.
Весна Тахов, дипл.инж.геол.
Љубомир Стошић, дипл.ек.
Љубдраг Шимић, дипл.инж.арх.
Драгослав Павловић, дипл.пр.планер
Иван Микељевић, дипл.техн.пр.план.
Иван Мачек, дипл.арх.техн.

КОНСУЛТАНТИ

Мирјана Пауновић, дипл.инж.арх.
Миодраг Ференчак, дипл.инж.арх.
Светлана Радић, дипл.инж.арх.

ДИРЕКТОР сектора за регулационо планирање - северозападни потез

Гордана Лучић, дипл.инж.арх.

ДИРЕКТОР сектора за саобраћај

Душан Милановић, дипл.саоб.

ДИРЕКТОР сектора за техничку инфраструктуру

Бошко Вујић, дипл.инж.маш.

ДИРЕКТОР сектора за генерално, просторно и урбанистичко планирање

Миодраг Ференчак, дипл.инж.арх.

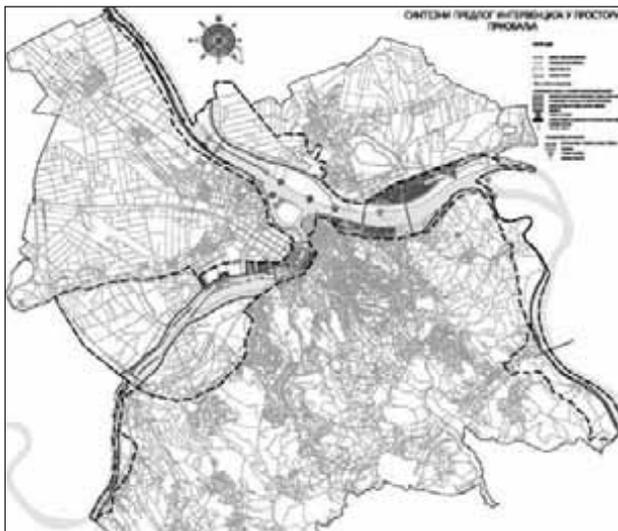
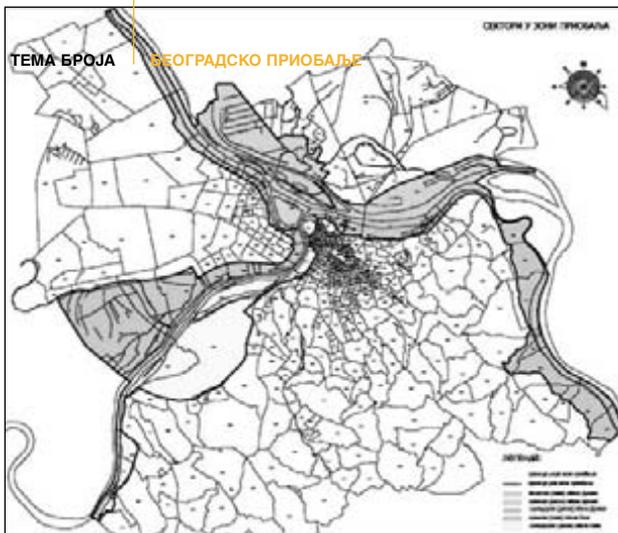
ЗАМЕНИК ДИРЕКТОРА

Маја Јоковић Поткоњак, дипл.инж.арх.

ДИРЕКТОР

Антоније Антић, дипл.инж.арх.

макро потеза кроз израду генералних планова, и даље је присутан недостатак свеобухватног, синтетског сагледавања и дефинисања зоне приобаља као целине. Ова потреба резултирала је израдом Студије београдског приобаља, чији су циљеви, у првој фази:

- дефинисање појма приобаља,
- одређивање обухвата простора приобаља,
- прецизирање границе уже и шире зоне приобаља,
- идентификација стања у зони приобаља са аспеката:
 - постојеће планске документације, степена спроводивости и усаглашености;
 - природних и створених карактеристика, намена, садржаја и активности у простору;
 - односа територије и акваторије, изграђених и неизграђених обала према рекама;
 - дефинисање природних и створених условљености,
- сагледавање ограничења и потенцијала простора,
- препознавање конфликтних активности и намена,
- идентификовање критичних тачака у простору које га деградирају и онемогућавају или отежавају коришћење обала и акваторије,
- сагледавање могућих поступака за смањење, усаглашавање и превазлажење конфликта,
- идентификовање значајних визуелних тачака са реке и ка реци,
- сагледавање могућих интервенција и њихових модела примене у циљу активирања зоне приобаља,
- формулисање синтетских закључака.

Закључци формиран на основу анализе укупне проблематике са различитих аспеката и постављених циљева су очекивани резултат израде прве фазе Студије београдског приобаља. Они представљају основу за дефинисање програма за наредне фазе рада на Студији београдског приобаља, која за коначни циљ има унапређење квалитета простора, подизања нивоа атрактивности приобаља и његово активно учешће у простору и животу града.

Појам приобаља

С обзиром на непостојање јасно дефинисаног термина „приобаља” у досадашњој урбанистичкој пракси Београда, основно полазиште за одређивање овог појма је став да приобаље није само зона акваторије, линија обале и непосредних хидротехничких грађевина, већ и одговарајуће припадајуће залеђе са разноврсним реализованим и планираним наменама и садржајима, који претежно гравитирају рекама.

Београдско приобаље, у овом смислу је, дакле, свеукупни простор, у границама Генералног урбанистичког плана Београда 2021, који обухвата акваторију Саве и Дунава, канале, острва, аде, и део територије ослоњене на обале река, чија је ширина променљива и одређена многобројним факторима који зависе од изграђености/неизграђености физичких структура, постојања/непостојања и врста активности које се одвијају уз обале и у залеђу, природних и створених веза/баријера. Ширина приобаља, односно дубина територије коју обухвата, варира од 0 до 70 m, у зависности од доминантних критеријума који одређују његову границу, док је дужина дефинисана границом ГП-а Београда. У временском смислу, променама је подложен и однос заступљености акваторије и територије у оквиру границе, у зависности од водостаја.

Просторни обухват

Студија обухвата укупну акваторију и део територије Београда у зони приобаља у границама ГУП-а Београда 2021.- простор који је Студијом дефинисан као шири зона приобаља. Обухват простора, односно граница шире зоне територије која се анализира, одређен је синтетно, на бази постојећег стања, условљености и ограничења са различитих аспеката.

Следећи првенствено географске и геоморфолошке одреднице, целокупни простор и граница приобаља је подељен на **пет сектора**, у оквиру којих је, према преовлађујућим заједничким природним и створеним урбаним карактеристикама, дефинисано **36 потеза**.

Простор приобаља у границама Генералног плана Београда у бројкама:

- око 3300ха - Површина акваторије
- око 5587ха - Укупна површина простора уже зоне приобаља
- око 16951ха - Укупна површина простора шире зоне приобаља
- око 2287ха - Површина територије уже зоне приобаља
- око 13651ха - Површина територије шире зоне приобаља

Просторне целине - Сектори у зони приобаља

Следећи чињеницу да је појам приобаља првенствено везан за реке и речне обале, али да такође подразумева и део копненог залеђа-територије која се на те обале у

физичком смислау ослања, а у функционалном прима и емитује утицаје, пратећи географске одреднице, геоморфолошке карактеристике терена и контактну повезаност са Савом и Дунавом, простор који је предмет Студије београдског приобаља подељен је на пет сектора:

- Сремско савско приобаље (лева обала Саве)
- Шумадијско савско приобаље (десна обала Саве, са Адом циганлијом и Адом међицом)
- Сремско дунавско приобаље (десна обала Дунава, са Великим и Малим ратним острвом)
- Шумадијско дунавско приобаље (десна обала Дунава)
- Банатско дунавско приобаље (лева обала Дунава са острвом Чапља)

Граница шире зоне приобаља

Предлог границе шире зоне приобаља је успостављен на основу низа различитих критеријума који произилазе из природних и створених условљености и ограничења. Као основа за разматрање границе приобаља је прихваћено физичко разграничење простора, односно постојање различитих природних елемената на територији Београда (геолошких, топографских, морфолошких, биотопа...), као и присуство створених физичких структура (претежно саобраћајница вишег ранга, насипа, изграђених агломерација, културно-историјског наслеђа...) Граница уједно обухвата и статистичке кругове-у целини, или у

Потез приобаља (број)	Граница шире зоне приобаља				Граница уже зоне приобаља				
	Дужина обале (км)	Мин. дубина територ (км)	Макс. дубина територ (км)	Пов. територ. (ха)	Дужина обале (км)	Мин. дубина територ. (км)	Макс. дубина територ. (км)	Пов. територ. (ха)	% од пов. шире зоне
Лева (сремска) обала Саве									
1	6.66	1.7	6.4	3160	6.66	0.05	0.33	126.4	4
2	0.42	0.87	0.87	38.8	0.42	0.1	0.7	11.6	29.9
3	0.82	0.87	0.87	72.6	0.82	0.06	0.1	5.3	7.3
4	0.4	0.87	0.87	43.8	0.4	0.25	0.25	11.6	26.4
5	1.2	0.84	0.84	111.3	1.2	0.07	0.07	10.2	9.7
6	1.2	0.65	0.84	75.3	1.2	0.04	0.75	50.1	9.1
7	2.1	0.32	0.65	30.1	2.1	0.1	0.65	30.1	100
8	3.0	0.17	0.6	46.2	3.0	0.17	0.6	46.2	100
9	1.0	0.58	0.58	52.1	1.0	0.58	0.58	52.1	100
10	0.41	0.77	0.77	23	0.41	0.77	0.77	23	100
11	1.0	0.60	0.7	437	1.0	0.6	0.7	43.7	100
	18.21	0.17	6.4	3696.9	18.21	0.04	0.77	410.3	11.3
Десна (шумадијска) обала Саве									
12	7.9	0.03	1.1	398.4	7.9	0.01	0.3	139	34.2
13	4.4	0.7	4.3	2124	4.4	0.08	0.48	113.5	5.3
14	11.88	-	0.7	579.8	11.8	0.01	0.6	320	55.2
15	2.2	-	0.16	10.46	тачкаста интервенција				~ 1
16	1.0	0.04	0.6	4.7	1.0	0.04	0.6	4.7	4.7
17	1.5	0.075	0.6	57.2	1.5	0.07	0.6	57.2	57.2
18	1.2	0.55	0.6	73.2	1.2	0.55	0.6	73.2	73.2
19	0.5	0.11	0.3	12.3	0.5	0.11	0.3	12.3	12.3
20	1.6	0.11	0.9	68	1.6	0.11	0.9	68	68
	32.18	0.03	4.3	3318.6	29.98	0.01	0.3	790.4	23.8
Десна (сремска) обала Дунава									
21	5.0	2.20	0.45	146	5.0	0.02	0.08	15.6	15.6
22	6.4	0.28	0.6	291.4	6.4	0.02	0.11	36.5	36.5
23	2.9	0.28	0.38	96.1	2.9	0.01	0.03	7.3	7.3
24	2.5	0.14	0.4	68.2	2.5	0.14	0.4	68.2	68.2
25	2.0	0.1	0.75	48.6	2.0	0.1	0.75	48.6	48.6
	18.8	0.1	0.75	650.3	18.8	0.01	0.75	176.2	27
Десна (шумадијска) обала Дунава									
26	1.5	0.12	0.55	38.7	1.5	0.12	0.55	31	31
27	4.2	0.22	0.84	130.6	4.2	0.22	0.84	130.6	130.6
28	4.0	0.25	0.75	171.9	4.0	0.25	0.75	171.9	171.9
29	4.0	-	0.215	24.5	4.0	-	0.21	14.7	14.7
30	2.8	0.13	0.35	110.1	2.8	0.04	0.16	39.9	39.9
31	12.5	0.085	2.0	806.5	-	-	-	-	0
32	7.1	0.08	2.4	1097.1	7.1	0.02	0.14	67.2	6.12
	36.1	0.08	2.4	2379.3	23.6	0.02	0.14	388.1	16.3
Лева банатска обала Дунава									
33	29.3	0.01	2.5	2500	4 тачкасте интервенције				~1
34	12.5	0.2	1.2	940	7.0	0.2	1.2	468*	31.5
	41.8	0.01	2.5	3440	7.0	0.2	1.2	468*	20.6
Велико и Мало ратно острво									
35	5.2	-	1.25	166	0.35	0.15	0.2	1.6*	~1
36	0.5	-	0.025	0.4	-	-	-	-	0
	5.7	-	1.5	166.4	0.35	0.15	0.2	1.6*	1.2
Укупно	152.8	0.01	6.4	13651.5	97.9	0.01	1.2	2234.6	17.9

* поред континуалне изграђене површине постоје и тачкасте интервенције

- Нумерички показатељи постојећег стања и предлога интервенције у оквиру територије на нивоу потеза и целокупног приобаља

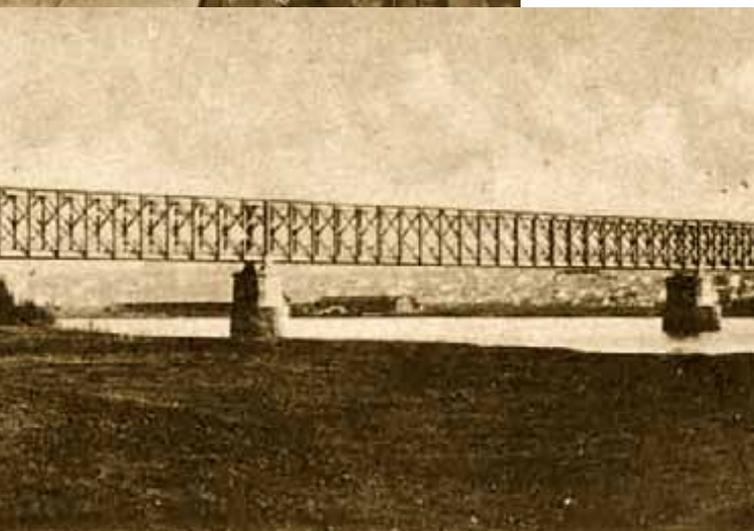
ЛЕВА СРЕМСКА ОБАЛА САВЕ

Потез приобаља	Постојеће стање	Циљ интервенције	Мокус решења	Метода решења	Плански основ	Инст. спровођења
1. Обала од остружничког моста до блока 71	Минимална изградња (привремени објекти, сојенице, бесправна) Намена: пољопривреда, неуређене зелене површине Постоји насип (6600м), нема уређеног кеја Сојенице. Наужа зона заштите водоизворишта (УЗЗВ) на обали и копну	Формирање континуалне уређене обале заштитне од плавних вода, шеталиштима и појасом уређеног зеленила различитих намена и режима коришћења Очување уже зоне заштите водоизворишта	Изградња новог кеја са пратећим функцијама и садржајима и уређење парковских површина у залебу Контрола приступа и интервенције	Линијско - површинска интервенција у партеру са минималном изграђеном структуром уз одоварјајуће хидротехничке мере	ГП 2021. (стечена обавеза бр.4)	Изградња детаљне планске документације према посебним условима која важи за дату локацију Довршетак планске документације у изради и спровођење исте
2. Блок 71	Стамбени отворени блок, средње спратности са блоковским зеленим површинама и минималним комерцијалним и централним садржајима Бродови ресторани Постоји насип без уређеног кеја (450м) УЗЗВ на обали	Формирање континуалне уређене обале заштитне од плавних вода, шеталиштима и појасом уређеног зеленила различитих намена и режима коришћења Непосредни излазак физичке структуре града на реку Очување уже зоне заштите водоизворишта	Додатно уређење постојеће заштите од плавних вода, кеја и зеленила са додавањем нових садржаја који испуњавају специфичне услове (УЗЗВ) Изградња нове физичке структуре (спортско-рекреативни центар) Контрола приступа и интервенције	Линијско - површинска интервенција у партеру са минималном изграђеном структуром Запреminsка интервенција трајним објектима Инспекције и надзор	ГП 2021. (покрива делимично залебе, бр.4) ДУП (делмично стављен ван снаге, покрива део залеба, бр.52)	Спровођење важеће планске документације уз могућност измене и допуне Довршетак планске документације у изради и спровођење исте
3. Блок 45	Стамбени отворени блок, средње и високе спратности са уређеним блоковским површинама, комерцијалним појасом у залебу и централним функцијама у блоку. Бродови ресторани. Уређени насип са косим кејом (700м) УЗЗВ на обали	Формирање континуалне уређене обале заштитне од плавних вода, шеталиштима и појасом уређеног зеленила различитих намена и режима коришћења Очување уже зоне заштите водоизворишта	Додатно уређење постојеће заштите од плавних вода, кеја и зеленила са додавањем нових садржаја који испуњавају специфичне услове (УЗЗВ) Контрола приступа и интервенције	Линијско - површинска интервенција у партеру са минималном изграђеном структуром Инспекције и надзор	важећи ДУП (покрива целокупно залебе, бр.53) ПДР у изради (ставља тренутно важећи ДУП ван снаге и покрива и приобални појас, бр. 121)	Довршетак планске документације у изради и спровођење исте
4. Блок 44	Стамбени отворени блок, средње и високе спратности са уређеним блоковским површинама, комерцијалним појасом у залебу и централним функцијама у блоку Бродови ресторани Уређени коси насип са кејом (400м) УЗЗВ на обали	Формирање континуалне уређене обале заштитне од плавних вода, шеталиштима и појасом уређеног зеленила различитих намена и режима коришћења Непосредни излазак физичке структуре града на реку Очување уже зоне заштите водоизворишта	Додатно уређење постојеће заштите од плавних вода, кеја и зеленила са додавањем нових садржаја који испуњавају специфичне услове (УЗЗВ) Довршавање физичке структуре тренутно у процесу градње (аква - парк) Контрола приступа и интервенције	Линијско - површинска интервенција у партеру са минималном изграђеном структуром Запреminsка интервенција трајним објектима Инспекције и надзор	важећи ДУП (покрива залебе, бр. 54) ПДР у изради (покрива приобални појас, бр. 121 и 122)	Довршетак планске документације у изради и спровођење исте уз спровођење важеће планске документације

■ Синтезни табеларни предлог интервенција по потезима приобаља (пример начина приказа потеза)

- Ланчани мост преко Саве, један од најлепших viseћих мостова у Европи, саграђен 1934. год, подигнут у ваздух 1941. год.
- Железнички мост преко Саве, 1898. год. Пуштен у саобраћај 1884. год. Порушен у I светском рату, обновљен, поново порушен у II светском рату.

- Панчевачки мост преко Дунава, пуштен у саобраћај 1935. године. Порушен за време другог светског рата
- Ланчани мост преко Саве, први београдски друмски и трамвајски мост.

деловима који се бар једном својом страном ослањају на акваторију Дунава и Саве. Шира граница у потпуности обухвата и ужу зону заштите водоизворишта.

Урбанистичка анализа целине и потеза приобаља

Планска документација

Предмет студије, поред осталог, је евидентирање, преглед и анализа постојеће планске документације свих нивоа разраде, са становишта обухвата, планираних намена, садржаја и капацитета простора, као и процена њихове даље употребљивости. Урађене анализе резултирале су закључцима о могућностима и ограничењима анализираних простора, али и идентификовањем зона и територија које досад нису детаљно обрађиване планском документацијом одређеног нивоа.

Територија приобаља, у оквиру предложених граница ове студије, била је предмет разматрања просторних планова свих досадашњих генералних и Генералних урбанистичких планова. Генералним планом Београда 2021. стављени су ван снаге претходни генерални урбанистички планови.

Од 57 просторно функционалних целина на које је Генералним планом, територија града Београда условно, подељена, 26 просторно функционалних целина са укупном површином од око 36.500 ha, је директно везаних (у контакту) са рекама Београда, односно, по овом критеријуму, око 47% територије Генералног плана Београда се може третирати као приобаље.

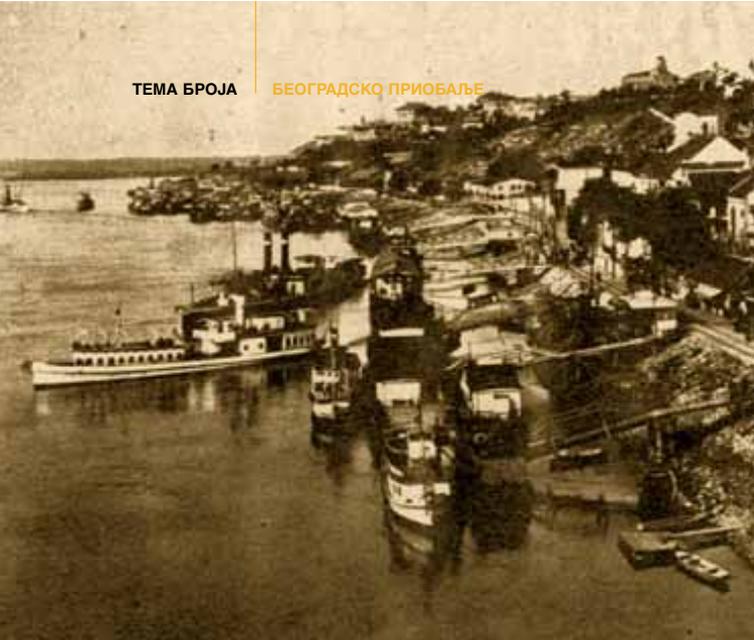
Укупно је за територију Генералног плана Београда, а која је у контакту са воденим површинама града, усвојено 117 урбанистичких планова, као и донето 25 одлука о приступању изради планова. По заступљености територија обухваћених планским документима, 25% се односи на потез десне обале Дунава (Земун) и леве обале Саве, 66% на десну обалу Саве и леву обалу Дунава (Београд), а 9% на леву обалу Дунава.

Имајући у виду временски период доношења планске документације, може се констатовати велика различитост како у циљевима, односно планираним наменама и садржајима, тако и у формирању, приступу, начину и презентацији урбанистичких података и показатеља, што је непосредна последица различитих приступа урбанистичком планирању током промена државних и друштвено економских система.

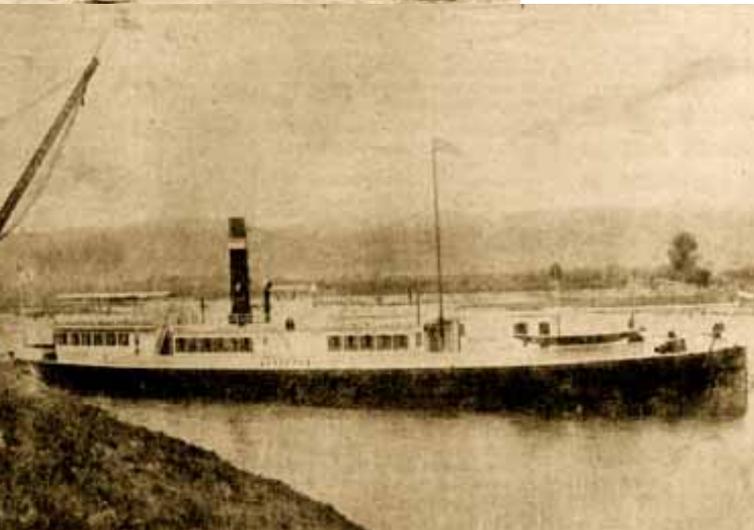
У последњих неколико година дошло је до промене мишљења у смислу да је простор приобаља могуће третирати и као веома исплатљиво градско грађевинско земљиште, са наменама за становање и делатности атрактивнијег и профитабилнијег карактера.

Око 43% планираних намена из анализираних планских докумената би се могло сматрати као „јавне”, а 56% као „остале површине”. Најзаступљенија је намена становања са делатностима са око 21% (око 947 ха), затим следе зеленило и рекреација, јавно зеленило, акваторија, производња и производне

- Савско пристаниште, 1930. година
- Земунско пристаниште, Капетанија и билетарница 1916. године
- Први пароброд „Делиград“ купљен у Русији 1862. године
- Пароброд за Панчево, 1927. година

делатности, спортско рекреативни центри, заштитно зеленило, саобраћај и саобраћајне површине, и на крају пословање.

Известан број планова, углавном из ранијих временских периода базираних на великим просторним захватима, у целости или делимично није спроведен, првенствено услед великих трошкова опремања инфраструктурним системима.

По статистичким подацима, од укупног броја статистичких кругова који покривају територију Генералног плана Београда, њих 75 је у директној вези са воденим површинама, односно могу се третирати као приобаље.

На крају, неопходна је и констатација да је, услед међусобне некомпатибилности граница просторно функционалних целина из ГП, усвојених планских докумената и статистичких кругова, као и предложене границе студије, потребна детаљнија анализа и свођење потребних података и параметара, а што би био један од елемената следеће 2. фазе студије.

Саобраћај

Унутар простора београдског приобаља могуће је евидентирати елементе готово свих видова саобраћајног система. С тим у вези функционисање саобраћаја у приобаљу дато је кроз опис појединих саобраћајних подсистема и њихових припадајућих садржаја у планираном стању:

Друмски саобраћај

Даљи развој путне и уличне мреже града заснива се смерницама развоја из Генералног плана Београда 2021, што предпоставља реализацију тангенцијалних и прстенастих саобраћајница којима би се саобраћај водио ободно у односу на централне градске просторе.

У односу на подручје које у обухвату Студије значајно је поменути:

Савски приобални појас:

Изградња обилазног ауто пута са мостом преко Саве у пуном профилу, изградња моста преко Саве као саставног дела саобраћајнице УМП, на позицији доњег шпица (низводни) Аде Циганлије, изградња појединих потеза у оквиру уличне мреже која је у функцији у постојећем стању

Дунавски приобални појас:

Изградња источне деонице СМТ-а на делу од постојећег ауто-пута и Мокролушке улице са мостом преко Дунава до Панчевачког пута и Крњаче, изградња саобраћајнице Нова Дунавска, реализација новог моста преко Дунава у Земуну на позицији наставка саобраћајнице Т-6, као дела коридора северне тангенте, реализација новог моста преко Дунава на позицији код Винче као дела коридора обилазног ауто-пута.

Мостови

Генералним планом Београда 2021. у Београду је планирана изградња три нова моста једног преко реке Саве и два

преко Дунава: Мост преко доњег шпица Аде циганлије на Сави, мост преко Дунава у Земуну и нови Панчевачки мост на позицији од око 3 км низводно од постојећег

Јавни градски саобраћај

Даљи развој јавног градског превоза путника у граду заснива се на ревитализацији постојећих видова јавног саобраћаја и постепеном увођењу савременог градског шинског система типа ЛРТ. Предложени концепт јавног превоза предвиђа три вида шинског саобраћаја: градску, (приградску) железницу, капацитетни шински систем, ЛРТ и трамвај.

Пешачки и бициклички саобраћај

Побољшање постојећих и изградња нових површина за кретање пешака представља једну од смерница развоја овог вида саобраћаја. Ово је посебно значајно за подручје приобаља јер би поред постојећих пешачких стаза уз реку које је потребно спојити у једну целину, потребно изградити и нове који би у исто време представљале и отворене пешачке продоре и комуникације између речних обала и улица у залеђу. Упоредо са развојем посебних површина за пешачки саобраћај, потребно је развијати и надаље стазе и остале површине за унапређење бицикличког саобраћаја.

Стационарни саобраћај

Проблем паркирања у зони приобаља мора се решавати кроз развој система ЈГС-а, ограничење аутомобилског саобраћаја у централној зони, увођење тарифне политике у област паркирања, примена законске регулативе, изградња вануличних капацитета за паркирање.

У зони приобаља потребно је планирати капацитете за стационарање возила у складу са планираним наменама и димензионисати их у складу са важећим нормативима.

Железнички саобраћај

Према ГП-у Београда, развој железничког саобраћаја на подручју приобаља развијаће се у зонама: Остружница, Панчевачки мост, Макиш, Савски амфинеатар и Дорћол, Винча.

Две од три планиране Локо теретне станице које су планиране као саставни део Београдског железничког чвора налазе се у зони приобаља.

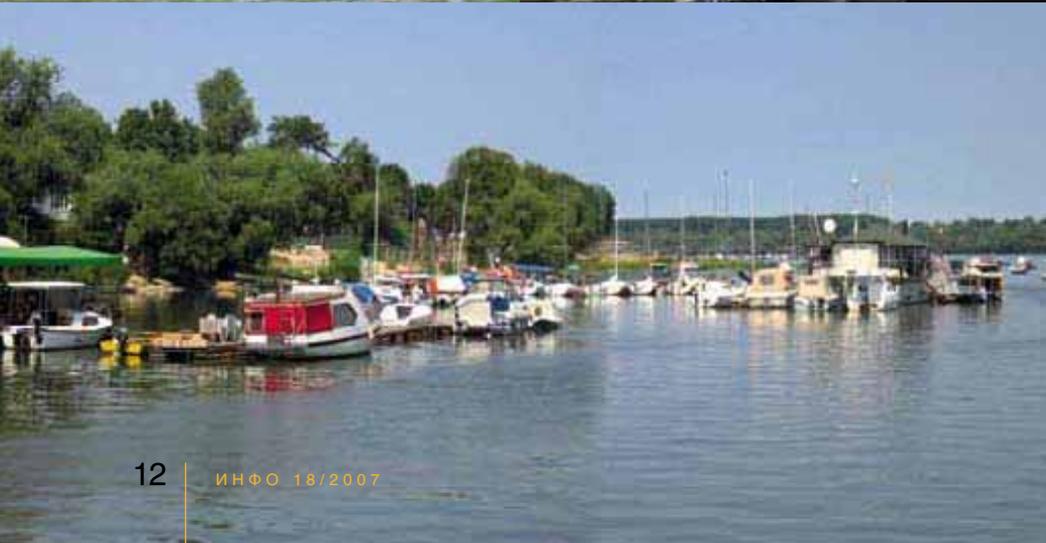
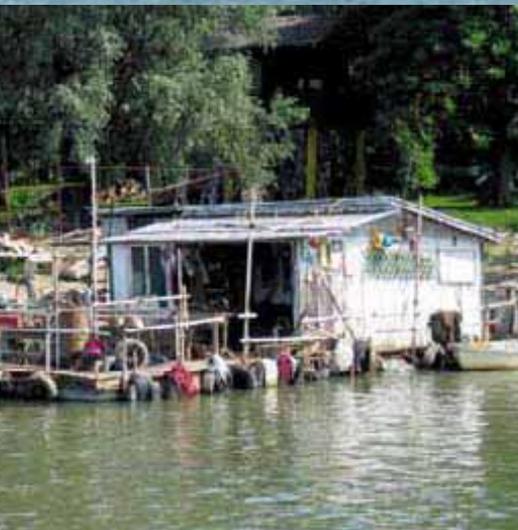
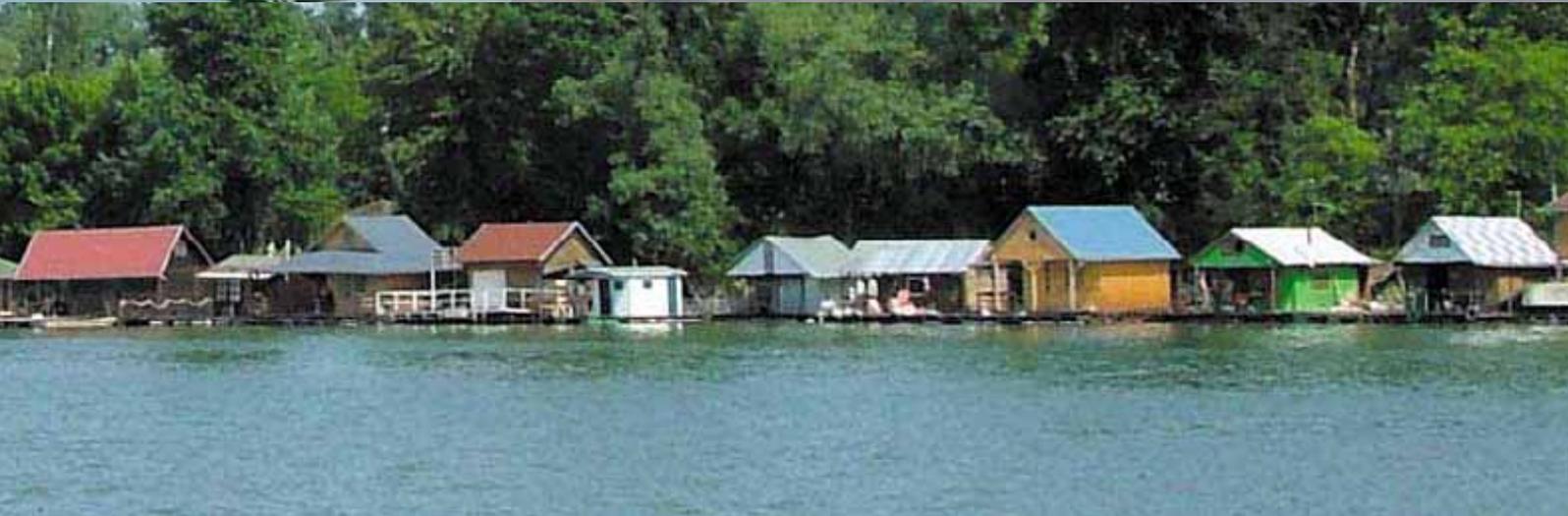
Водни саобраћај

Због свог положаја као и изграђености инфраструктуре Савско пристаниште мора остати главни путнички терминал за све врсте путовања (градска, приградска, међумесна и транзитна).

У градском речном саобраћају Београда постоје три основна коридора кретања путничких токова који се природно намећу:

- Коридор бр.1 или Западни коридор: Савско пристаниште–Прогар;

- Коридор бр. 2 или Северни коридор: Савско пристаниште–Батајница;
- Коридор бр.3 или Источни коридор: Савско пристаниште–Гроцка.

У градском, приградском и међумесном саобраћају не треба очекивати велике могућности од речног саобраћаја из разлога скупог превоза, проблема координације са другим видовима саобраћаја и сезонског карактера. Међутим, речни путнички саобраћај може да се развија и убрза уређењем обала и приобаља у циљу развоја туризма и рекреативних потреба. Превоз путника обављао би се депласманским путничким бродовима тзв. „хидробусима“ који могу примити и до 150 путника.

У Београду је, уместо великог броја сидришта и привеза за чамце са потпуно неуређеним територијама, потребно увести потпуну, законску стандардизацију према светским искуствима за терминале–марине, а за прихват очекиваног броја пловила треба изградити одговарајућу инфраструктуру .

Водопривреда

На подручју ГП, од око 115 км обала, изграђено је око 29 км обалоутврда и кејова са тежиштем на уже градско подручје.

Преко 40% територије Београда (новобеоградско-земунска и београдска касета) налази се у нижим деловима приобаља Саве и Дунава до коте 77 мнм и потенцијално је изложено могућности плављења од катастрофално великих вода Саве и Дунава.

За обезбеђење ужег градског подручје од великих вода реке Саве и реке Дунава, на потезима где није урађена заштита или не задовољава, неопходно је:

1. изградити:

- обалоутврду на левој обали реке Саве на потезу од старог железничког моста до Блока 70 (Топлана) у дужини од око 2,5 км;
- обалоутврду на десној обали реке Дунав на деоници низводно од Панчевачког моста у дужини од 540 м,
- обалоутврду и обезбеђење лесног одсека на деоници од ресторана „Шаран“ до излетишта "13 мај";

2. реконструисати:

- обалоутврду на левој обали реке Саве на потезу од Ушћа до старог железничког моста (ниски насипи);
- обалоутврду на десној обали реке Саве на потезу од ушћа до узводне преграде на Ада Циганлији у дужини од 4,8 км;
- насип и обалоутврду од Ушћа до ресторана „Шаран“;
- насип на десној обали реке Саве дуж Аде Циганлије у дужини од 6,4 км и узводно од остружничког моста у дужини од 800 м;

- Купалиште „Волга“ на левој обали Саве, око 1930. године

- Ватрполо утакмица на пливалишту код „Шест топола“ 1928. године

- Купалиште „Шангај“ на десној обали Дунава, низводно од куле Небојше, 1935. год.

- Савско купалиште, између два светска рата

Зеленило

Приобаље Београда представља веома значајан простор са аспекта развоја система зелених површина. У предеоно еколошком контексту представља важан елеманат у процесу планирања, очувању биодиверзитета, побољшања услова животне средине, очувању слике града и целокупног предела.

Основни концепт заштите, развоја и унапређења система зелених површина, према Генералном плану Београда 2021. заснива се на формирању заштитног зеленог прстена у рубној зони града и његовом повезивању са зеленим површинама уже територије града. Један од најзначајнијих делова овог система чини управо приобаље Београда које интегрише различите типове зелених површина. Од изузетног значаја су природна добара, Велико и Мало ратно острво, стављени под заштиту, и острво Чапља са форландом.

Животна средина

Са еколошког аспекта, подручје Приобаља је окупирано и узурпирано неадекватним и неприхватљивим садржајима, као што су: канализациони испусти, истоварилишта аутоцистерни са комуналним муљем, вађење и депоновање песка и шљунка, складишта расутог терета, велики број дивљих депонија смећа, претакалишта, велики број објеката у ужој зони заштите водоизворишта, асфалтне базе.

У ужем и нешто ширем појасу приобаља се налазе хазардна предузећа и делатности, а одвија се и транспорт

опасних материја, што у случају акцидента поред осталих негативних ефеката за последице могу имати и значајно хемијско загађење вода

Са еколошког аспекта је веома неповољан и недостатак обалоутврда, посебно у зонама које су често плавлене, као и недостатак адекватног одржавања београдских рукаваца.

Циљеви заштите животне средине

Када је реч о обалама, посебни циљеви односно задаци које треба спровести јесу:

- очување аутентичности природних делова обале уз постепену трансформацију биљних заједница ка биолошки вреднијим и квалитетнијим врстама дрвећа;
- уређење и доступност обале у сваком градском сегменту за пешачке и бицикличке стазе;
- уређење рекреативних и спортских површина (приоритет имају спортови везани за воду) уз максимално усаглашено са амбијентом подручја;
- чување аутентичности делова постојећих кејова;
- уклањање нехигијенских објеката;
- реконструкција, доградња или измештање постојећих стамбених, инфраструктурних и привредних објеката ради обезбеђивања потребног степена заштите околине изворишта;

- Лед на Сави код Аде циганлије, 1929. година
- Замрзнута Сава код пристаништа 1928. године
- Замрзнута Сава, зима 1928-1929. године
- Поплава у Савамали, 1929. година
- Поплава у Карађорђевој, 1933. година
- Казамати на Ади циганлији, поплава 1929. године

- забрана складиштења чврстог, индустријског и опасног отпада;
- забрана транспорта опасних и штетних материја;
- контрола употребе вештачких ђубрива и хемијских средстава у пољопривредној производњи и
- редовна контрола наменског коришћења земљишта
- унапређење мера санитарне заштите и режима одржавања купалишта и Савског језера.

Историјско наслеђе

У приобаљу Саве и Дунава заступљени су разноврсни облици материјалних трагова, од праисторије, током историје, до у мањој или већој мери планске изградње савременог доба. Најзначајније створене вредности и свакако материјални и духовни потенцијали, концентрисани су у два старија урбана језгра Београда и Земунa, а затим се те вредности шире углавном линеарно уз водене и друмске комуникације. Као битан и упечатљив елемент повезивања два историјска градска средишта је потпуно ново, модерно, средиште: Нови Београд, конципиран и изграђен по принципима Модерне.

Градитељско наслеђе штити се применом мера дефинисаних Законом о културним добарима, Законом о планирању и изградњи и урбанистичком заштитом која се, такође, стара да укупно урбанистичко и архитектонско наслеђе буде, у оној мери која одговара

његовој вредности, интегрисано у савремене токове живота града као фактор његовог укупног развоја.

Генерално атрактивност Београда у зони приобаља Саве и Дунава, суштински зависи од постојећег потенцијала културног наслеђа и будућих пажљиво осмишљених планских активности на уређењу и изградњи.

Центри високог визуелног домета какви се очекују у приобаљу треба да имају дефинисану целовитост и аутентичност у укупној слици града, изграђен имиџ, физиономију и идентитет. Треба да садрже димензију историјности као и димензију развојности као резултат прожимања енергије простора, духа места и духа времена.

Препоруке и циљеви

- Културно наслеђе је необновљив ресурс, извор идентификације (препознавања) и културни капитал. Применом и остваривањем планских програма и решења, културно наслеђе може путем рестаурације, ревитализације и промене намене коришћења објеката, посебно, индустријског градитељског наслеђа, дати подстицај економском и културном развоју.
- Један од најважнијих циљева будуће изградње београдског приобаља, управо мора бити очување и промишљено моделирање елемената будуће силуете Београдског гребена, имајући у виду његов историјски и свакако будући значај.
- Посебну пажњу треба посветити планирању саобраћаја који у постојећем обиму и облику

нарушава поједине целине и омета комуникацију са обалома река. Превасходно се мисли на подручје Карађорђевог улице, Доњоградског булевару и железничке пруге.

- Изградња и уређење приобаља са ефектном, линеарном, визуелном атракцијом.
- Активирање и реализација пројекта међународних културних стаза на Дунаву и Сави пружа велике могућности укључивања у међународне пројекте који се баве планирањем привредног и културног развоја великих просторних целина које повезују одређени заједнички интереси, међу којима и интереси заједничке културне и градитељске историје.

Предлог интервенција

Општи принципи интервенција

Кроз анализу постојећег стања природних и створених структура на терену као и намене површина, евидентрани су појавни облици начина ангажовања земљишта, на основу чега су формиран неки основни принципи и за могуће планиране интервенције, њихов обим, интензитет и модус реализације.

Основни принципи, чија се конкретна примена заснива на постојећим условима локације- површини, позицији у простору, природним карактеристикама, стању физичких структура, ограничењима... могу се свести на три категорије интервенција:

- 1) изградња нове физичке структуре
- 2) реконструкција
- 3) партерно уређење са интервенцијама на зеленим површинама

1) Изградња нове физичке структуре:

Овај тип интервенције је по свом обиму, интензитету и утицају на околину највишег реда и пре свега се односи на локације које су до сада биле загушене неадекватним садржајем (пешчаре, шљункаре, бетонске и асфалтне базе) или саобраћајним површинама (лука, железничка и аутобуска станица). Градња се такође предлаже и на економски исплативим локалитетима који се налазе у релативно ширем градском језгру, а у овом тренутку су или запуштене или скоро потпуно празне локације.

Постоје две основне подврсте изградње у предложеном концепту и то су:

- површинска градња запреминским објектима
- тачкаста градња запреминским објектима

Локације у београдском приобаљу за површинску градњу су: Савски амфитеатар (обе обале Саве између моста „Газела” и Старог трамвајског моста; Дунавски амфитеатар (десна обала Дунава од марине „Дорћол” до Вишњичке бање), комплекс бившег бродоградилшта „Тито”, делови блока 58 (око комплекса топлане Нови Београд), као и нова лука и индустријска зона Београда

▪ Поплава 2006. године

која је планирана са леве обале Дунава низводно од панчевачког моста.

Поред површинске, предлаже се и „тачкаста” градња која је карактеристична за два типа локалитета:

- градска насеља на периферији којима треба омогућити контакт са рекама;
- за локације високе еколошке вредности, које су под строгим режимом заштите различитим врстама ограничења.

Првој групи припадају предложене локације тачкасте градње у Батајници, Земун пољу, Галеници, плажи „Лидо”, у Умци, Остружници и Сурчину.

Другу групу представљају локације на: Великом ратном острву, левој обали Дунава (за Крњачу, Котеж и сва будућа насеља), на адама у Дунавцу, у Сурчину и на Ади Међици.

2) Реконструкција:

Благодарећи чињеници да се у приобалном појасу Саве и Дунава налази велики број културно - историјских споменика, налазишта и комплекса од високог нивоа значаја за град и читаву земљу, постоји доста потенцијала за делимичну или потпуну реконструкцију и ревитализацију тих објеката и целина.

Просторне целине које могу представљати потенцијала за комплетну етапну реконструкцију и ревитализацију наведене су у претходном поглављу.

3) Партерна интервенција са уређењем зеленила:

По свом обиму, интензитету, временском трајању извођења и утицају на природну и изграђену околину, овај тип интервенције је најнижег нивоа.

Она се може односити на следеће видове интервенције:

- при реконструкцији постојећих, или градњи нових насипа и обалоутврда примена разноврсних материјала и детаља при површинској обради, ради ублажавања монотоније дугачких потеза и оплемењивања простора;
- уређење кејова и шеталишта на насипима и обалоутврдама, разноврсна обрада шетних стаза и опремање пратећим мобилијаром високих естетских вредности и у складу са укупним непосредним амбијентом;
- уређење зеленила на самим обалоутврдама;
- парковско уређење зеленила у залеђу насипа са урбаним мобилијаром и евентуалним воденим површинама или рељефним интервенцијама у циљу обогаћивања садржајима и подизања нивоа доживљавања простора од стране посетилаца;
- увођење садржаја везаних за спорт, рекреацију и разоноду, како на самој води, тако и у залеђу, без изградње сталних објеката;
- поред постојећих угоститељских, увођење нових и разноврснијих садржаја (галерије, продавнице сувенира,

књига, радионице...) у оквиру објеката на воденој површини и усклађивање њиховог изгледа уловима Плана за постављање пловних објеката (Инфо 17/07);

- могуће је размотрити и осмислити различите начине реализовања поливалентних садржаја павиљонског (привременог) типа у залеђу.

Овај вид интервенција могуће је применити на готово све обале. Изузетак чине обала Великог ратног острва, форланд и острво Чапља на левој обали Дунава и део десне обале Дунава низводно од Вишњице, првенствено због чињенице да су то или еколошки осетљиви простори, или су сувише удаљени од зона интензивних активности, па тиме и мање атрактивни у овом моменту.

Резиме и закључци прве фазе студије

Полазни задатак и проблем, а уједно и један од основних излазних података прве фазе Студије београдског приобаља, јесте дефинисање појма и обухвата београдског приобаља-простора који је конкретно предмет Студије. Појам „Београдско приобаље” обухвата акваторију и део територије у границама Генералног плана Београда 2021, просторно дефинисане границом уже и границом шире зоне приобаља. Ужа зона обухвата саджаје непосредно уз обале, и предмет је детаљнијег сагледавања кроз Студију. Шира је зона утицаја и ширег интересовања, формирана као синтеза сагледаних граница са различитих аспеката.

Простор приобаља разматран је са два основна аспекта:

- Планске документације и
- Реалне ситуације на терену

Са аспекта планске документације, акценат је стављен на однос покривености Генералним планом и плановима детаљне разраде, постојање, односно непостојање детаљне планске документације, а затим њену употребљивост с обзиром на временске периоде настанка и спроводљивост у контексту насталих промена у простору и начину размишљања.

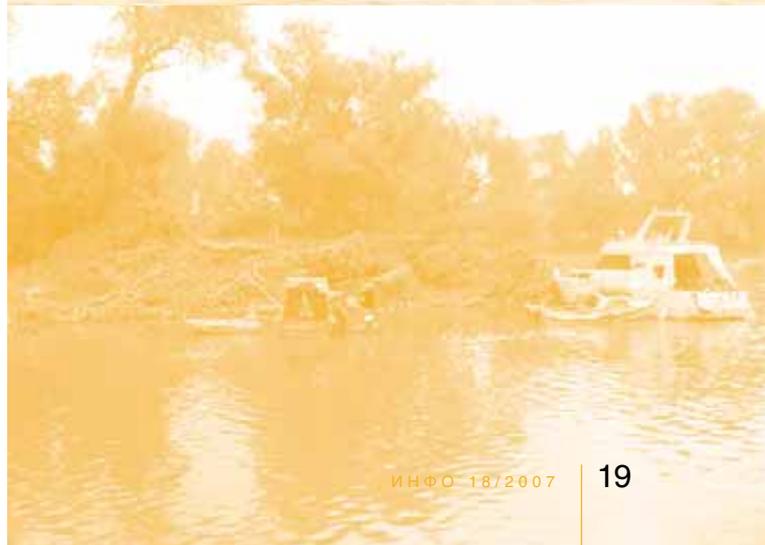
Реална ситуација на терену, која није увек у складу са постојећим плановима, анализирана је са аспеката природних карактеристика и створених структура, кроз постојеће стање, коришћење простора, изграђеност и заступљеност функција, конфликте и потенцијале.

Синтеза наведених приступа резултирала је формирањем једне опште, али и довољно јасне представе о београдском приобаљу као комплексном и специфичном ентитету који се и у будуће мора посматрати искључиво целински, у циљу његовог активирања како би, као највише експониран и највреднији простор Београда добио значај који заслужује.

А. Планска документација

- Територија приобаља, у оквиру предложених граница, била је предмет разматрања свих досадашњих Генералних и Генералних урбанистичких планова, као планова вишег реда

- Детаљна разрада планова вишег реда, израдом од Детаљних урбанистичких планова до Планава детаљне регулације, није целински, нити у потпуности обухватила приобаље на територији Београда, с тим да је очигледан недостатак детаљне планске разраде леве обале Дунава скоро у целости, затим десне обале Дунава од насеља Вишњица до насеља Винча, као и десне обале Дунава дуж подручја земунског лесног одсека.
- Дуг временски распон доношења планске документације, како планова вишег реда тако и планова детаљне урбанистичке разраде, резултирао је великом различитошћу како у циљевима, односно планираним наменама и садржајима, тако и у формирању, приступу, начину и презентацији урбанистичких података и показатеља, што је непосредна последица различитих приступа урбанистичком планирању током промена државних и друштвено економских система.
- То је довело до чињенице да извештај број планова, углавном оних из ранијих временских периода који су били базирани на великим просторним захватима, нису реализовани, у целости или делимично, првенствено услед великих трошкова опремања инфраструктурним системима. При томе се и акценат у урбанистичком планирању ставио превасходно на интензивну стамбену изградњу, што је довело до занемаривања приобаља као урбанистичке теме.
- Такође извесне намене, планиране и реализоване у ранијем временском периоду, а у функцији што бржег развоја Београда као привредног центра, данас се појављују као конфликтне функције, које представљају ограничење у развоју града, првенствено на подручју приобаља
- Термин „приобаље” није конкретно дефинисан нити у урбанистичким разматрањима, нити у одговарајућим законским прописима и актима, што доводи до проблема одређивања његових граница. Наиме, занемарујући чињеницу да је уствари цео град оријентисан ка приобаљу, одређени нумерички подаци који би требало да буду подлога за потребне студијске анализе (територија, капацитети, садржаји, насељеност и сл.), могу се базирати на статистичким подацима у оквиру статистичких кругова, који су поготово на ободу града превеликог обухвата, затим на подацима о урбанистичким целинама из Генералног плана, потом на подацима из детаљне планске документације и из постојећих студијских анализа које опет не третирају приобаље у целости, али са међусобно некомпатибилним границама.
- Анализом постојеће планске документације, као и одговарајуће студијске документације, установљене су извесне константе, које се могу сматрати непроменљивим или мало променљивим, бар у дужем временском периоду, а односе се углавном на водене површине (хидрографију, хидролошки режим, хидрогеолошка својства, стабилност корита, угроженост од поплава, режим леда), односно на остале природне услове територије града (рељеф и конфигурацију, инжењерскогеолошке услове, сеизмичку угроженост, бонитетна својства земљишта, климатске карактеристике).

- Такође као свеобухватне се могу окарактерисати и основни принципи заштите и уређења вода, у виду коришћења вода, снабдевања водом, одвођења вода, наводњавања и регулисања вода.
- На наведеног, може се констатовати да су дефинисане одређене просторне, наменске и нивелационе карактеристике за појас непосредног приобаља, са првенственом улогом заштите територије града од негативних утицаја водених површина (положаји и коте хидротехничких грађевина).
- Остале планиране намене, поред привредних, на основу анализираних планских докумената, у зони приобаља су врло унифициране и скромне у погледу разматрања разноврсности могућих садржаја. Поред саме акваторије и њене сабраћајне функције (пловни пут, пристаниште, лука Београд), и садржаја на води (пловни објекти), претежно се свде на зеленило (јавно, заштитно и остало), спортско рекреационе зоне и центре, активну и пасивну рекреацију, шеталишта, бицикличке стазе.
- Делове приобаља, који нису детаљније разрађивани урбанистичким плановима, карактерише и неуређеност обалног појаса - форланда односно недостатак основних хидротехничких грађевина за заштиту од вода, као основних елемената за почетак поступка привођења некој конкретнијој намени.
- У последњих неколико година дошло је до промене мишљења у смислу да је простор приобаља могуће третирати и као веома исплатљиво градско грађевинско земљиште, са наменама за становање и

делатности веома атрактивнијег и профитабилнијег карактера.

Б. Реална ситуација на терену

- Присутан је велики број ограничења за уређивање и изградњу, како природног карактера (активна и пасивна клизишта, геолошке карактеристике терена, плавност), тако и од стране створених структура (изграђене локације, еколошки загађивачи, бесправна градња, канализациони изливи, запоседнутост обала сплавовима, зоне водоизворишта са строгим режимом заштите...) Истовремено, постоји још један вид ограничења - одређени број заштићених природних и културних добара.
- Саобраћајна приступачност приобаљу такође представља ограничење, односно недостатак услова за уређивање и изградњу, услед непостојања директне везе саобраћаја и приобаља. Главне саобраћајнице су углавном удаљене од обале, док су приступне међусобно неповезане, а садржаји на води и деловима обале нису снабдевени прилазним саобраћајницама, површинама за стационарни саобраћај и адекватном инфраструктуром
- Акваторија Саве и Дунава се недовољно користи за развој разних врста речног саобраћаја, првенствено туристичког. Интересантне и значајне тачке у приобаљу готово да нису повезане речним саобраћајем, нити дуж обала, нити трансверзално. У исто време, присутан је велики број пловних и објеката на копну (сплавови, бродови ресторани, сојенице) од којих су многи неприхватљивих локацијски, волуменски и естетски

- Заштита од поплава није спроведена у континуитету обале. Објекти за одбрану од поплава третирају се искључиво као хидротехничке грађевине-одбрамбени насипи, без неопходних пратећих елемената урбаног дизајна, осмишљеног мобилијара, обликовног диференцирања различитих потеза у контексту непосредног залеђа
 - Обале су великим делом неизграђене или запоседнуте неадекватним, некомпатибилним и деградирајућим садржајима, а потенцијали великих неуређених потеза и површина су неискоришћени.
 - Градски садржаји (становане, садржаји центра, комерцијални садржаји...) су углавном удаљени од воде. Дугачки потези дуж обала немају атрактивне тачке и циљне дестинације.
 - Са аспекта еколошке заштите постоји велики број критичних тачака о којима треба озбиљно водити рачуна, и, поред идентификовања, сагледати могућа решења и предузети мере заштите.
 - Као извор најчешћих конфликта јавља се саобраћај, али и зоне водоизворишта, заштићене природне средине, културна добра, геолошки услови, изграђеност... Са друге стране, често, ограничавајући садржаји су уједно и потенцијали развоја
 - Инфраструктура углавном задовољава потребне капацитете, али су потребне и додатне интервенције, многе већ планиране
 - Постоји значајан потенцијал у зеленим површинама разних категорија. Потребно је њихово повезивање и активирање, нарочито стварање парковских, рекреативних и потеза уређеног слободног зеленила површина дуж обала
 - Јавне зелене површине су уређене, али немају довољно атрактивности у виду могућих активности и садржаја компатибилних са њиховом наменом
 - Постоје значајни потенцијали природних резервата које треба очувати и у могућој мери активирати
 - Са аспекта геологије, углавном су повољни терени за изградњу, изузев у зонама клизишта које треба санирати и лесног одсека који као природни геолошки феномен треба заштитити и сачувати
 - Захваљујући изузетном положају, ушћу једне велике реке у другу и морфологији околног терена дуж њихових десних обала, највећу вредност целокупног приобаља представљају његове визуре-са река и према рекама. Док су визуре са гребена према рекама и Ушћу претежно сачуване, визуре са река, које су изузетне, најчешће су у првом плану деградиране неадекватним садржајима, а у даљини непромишљеном изградњом. Потреба за очувањем панорама и визуре града као препознатљивог визуелног идентитета, са циљем стварања оптималне перцептивне ситуације, како према рекама тако и са река поставља се као императив, упркос чињеници да то може бити и ограничавајући фактор за неке интервенције у простору.
- Чињеница је да је у зони приобаља приоритетна функција заштита од вода и заштита вода, што се

првенствено односи на примену мера одбране и изградњу хидротехничких грађевина (кејова, обалоутврда), односно објеката за коришћење вода и заштиту вода, што подразумева да треба наставити и завршити уређивање непосредног приобалног појаса.

Даљи корак би био формирање стратегије града у односу на приобаље, у виду опредељења за приступ урбанистичког планирања приобаља. Неоспорно је да београдске реке и њихово приобаље треба активирати у смислу коришћења и употребе од стране становника и посетилаца града, односно извршити преоријентацију из пасивних активности на активне као вид константног прилива људи и садржаја. Начини остваривања овог става крећу се у дијапазону од потпуног очувања природних вредности, уз неопходно улагање за њихову заштиту и одржавање, до трансформације приобаља у грађевинско земљиште са потпуно оформљеним изграђеним структурама. Кључна реч је успостављање неопходног баланса између ове две крајности.

Програм рада за другу фазу студије

И у наредној фази рада планира се јединствено сагледавање приобаља у просторном континуитету, са акцентом на акваторију и територију обухваћену границом уже зоне приобаља.

После завршене опште идентификације стања планске документације и стања на терену, потребно је извршити детаљније преиспитивање дефинисаних просторно-функционалних целина (потеза) са оба аспекта,

концентрисано на конфликтне тачке и потенцијале приобаље који су у првој фази рада на Студији препознати.

Очекује се конкретизовање става према постојећој планској документацији и формирање конкретних предлога везаних за њену примену. Део проблема биће отклоњен усвајањем планова детаљне регулације чија је израда у току.

Студија београдског изворишта (Институт „Јарослав Черни“) и верификација границе водоизворишта доношењем Измене ГП Београда 2021, као и завршетак рада на трећој фази Зелене регулативе Београда биће од изузетног значаја за добијање верификованих ставова по овој проблематици, што ће умногоме одредити и синтезно сагледавање простора приобаља.

Поједине аспекте који су сада само назначени-стање изграђености, начин коришћења, присуство функција, могућности унапређења појединих сегмената простора у циљу подизања квалитета простора приобаља у целини, такође је потребно је разрадити.

Могуће је диференцирати потребне велике захвате у простору који подразумевају и велика улагања од предлога могућих интервенција у мањем обиму који би знатно променили слику приобаља у детаљу, а збирно је унапредили у целини.

Такође, потребно је даљи развој и кораке који га прате сместити у временске координате, које би требало да буду у корелацији са економски сагледивим и реалним могућностима.

Ово подразумева и формирање предлога приоритета, како у просторном смислу, тако и са аспекта потенцирања конкретних приступа и активности.

У току наредне фазе која представља детаљнију разраду претходне, сагледаће се евентуална потреба израде елабората са специфичних аспеката који недостају или нису довољно разрађени, што у овој фази није било могуће.

Такође, по завршетку прве фазе неопходно је укључивање стручне јавности, као и шире јавности-становника Београда различитих старосних и социјалних структура, прикупљање иницијатива, сугестија и идеја у циљу провере полазних ставова, а у још већој мери ради обogaћивања дијапазона могућих предлога и решења сагледаних из различитих углова и са различитих полазишта.

Приредили:

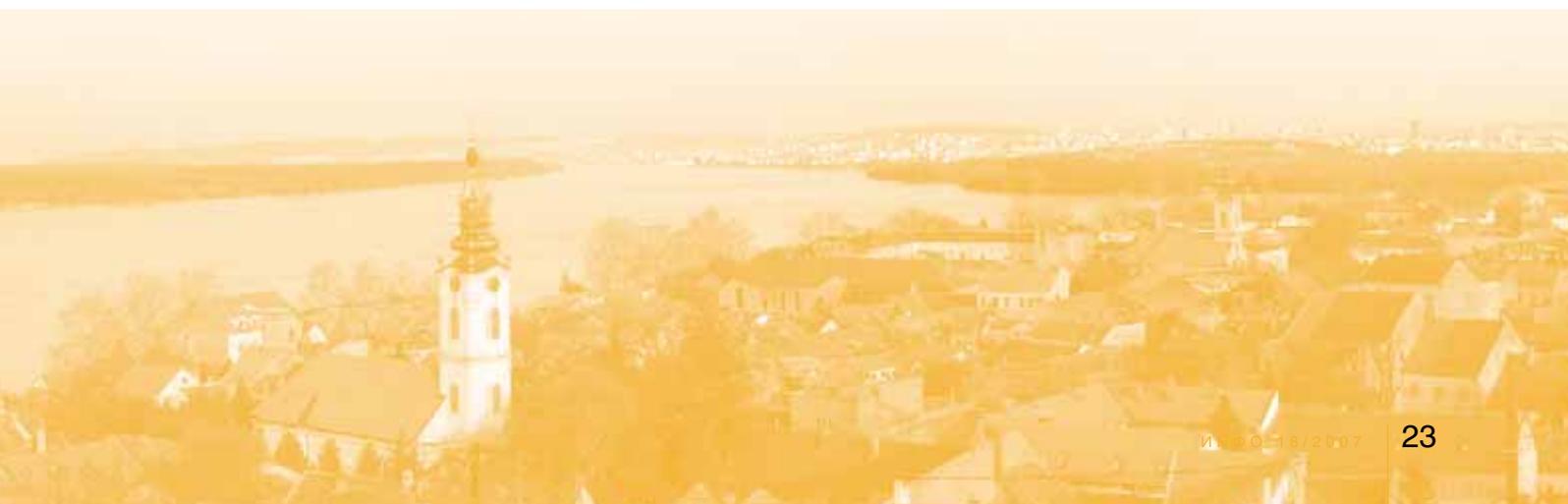
Александра Тилингер, дипл.инж.арх.
Иван Лалић, дипл.инж.арх.

Коришћене фотографије:

Београд са старих фотографија, Дивна Ђурић-Замоло, Небојша Богуновић, Туристичка штампа, Београд, 1984;
Поздрав из Београда, др Сергије Димитријевић, Гордана Гордић, *Југословенска ревија*, Београд и Завод за заштиту споменика културе Београда, Београд, 1986;
Фотомонографија Београд на длану, Иво Етеровић, *Партизанска књига*, Београд, 1985;
Часопис Илустрована политика, рубрика *Београд кога више нема*;
Старе разгледнице Београда из приватне збирке Звонимира и Александре Тилингер.

Снимљене фотографије:

Иван Мачек, Александра Тилингер, Иван Лалић

For the first time in history of Belgrade's urban planning the concept and space of Belgrade's riversides is treated as an integral entity from different points of view, what is one of the greatest contributions given by the first phase of the Study of Belgrade Riversides.

For decades, in the institutions of this town and in public, the maxims and slogans have been often heard about 'City coming down to its rivers,' 'Belgrade's return to its rivers' or about "full use of all potentials two European rivers are offering to the Serbian capital". However, reality was just the opposite. With the exception of the last couple of years when activities on drafting of the plan documentation were taken place, riversides area was hardly preserved, reconstructed and revitalized. On the contrary, it has been systematically attacked/endangered, overloaded and covered with inadequate structures and layouts.

This Study represents the first step of the City authorities, to direct public attention (professional and of those who "only" use this space) on all the problems and conflicts taking place on the riversides and in their close surroundings.

In the very beginning, the working team was faced with one of the basic common «crash landings» of all the previous observations and expertise, with the answer to one of the two basic questions for any riverside area, undependable on location – defining of the riversides area concept, i.e. "What is riversides area? Where does it end? What does it include?" Through further elaboration of all the professional urban facets, by using synthesis procedure, preceded with overall analysis of natural features and created conditionality, it was arrived, by overlapping various preliminary limits of influence to one synthetic line, representing in our opinion the boundary of the wider riversides zone – the zone of influence and of a wider interest. According to this, all the researches are limited to such a defined spatial framework of about 16,950 hectares in the area regulated by Belgrade Master Plan 2007. Such a wide space includes overall aquatoria, as well as the part of the territory, varying in its latitude from couple of tenths of meters to couple of kilometers in its hinterland. By further analysis of such a defined space, focusing on the belt with structures on the very river banks, where genuine riversides activities are the most intensive, the object of our special interest concerning potentials and possible interventions, the riversides closer zone boundary was determined, encircling the space of about 5,587 hectares.

Besides defining spatial coverage, it's been necessary to analyze the existing situation of natural and built structures, and determine the land use, i.e. give an answer to the other significant question: "What the riversides are used for (and how)?" Inside this large scale analysis, all the existing structures have been recorded, those adequate/inadequate for specific locations identified, followed by the review of the present transportation and infrastructural facilities, natural and cultural goods inside the boundary of the riversides.

The third, very important step was to make the evidence and analysis of the existent plan documentation, in order to determine total of all the planning activities in the past few decades, also to show the exhibited very strong initiative in this field in the last couple of years.

The basic synthetic conclusion as the result of the analysis is, that although Belgrade riversides area is precious value by itself and enormous potential of Belgrade, the advantages of its position have never been used enough, nor adequately evaluated during the whole history of the City urban development.

When riversides area is in question, it seems that Belgrade was satisfied with the gift of nature, so that human activities were directed towards practical matters – flood protection, water supply, commodity river transportation... Unfortunately the picture of the riversides area is pretty much the same even today, the condition and use of the rivers and riversides is unacceptable, inadequate, and, from the rivers, opens devastated and neglected front line. Looking across it towards hinterland, some exceptional although spoiled vista could be seen and the life of the City going on somewhere far from the banks in its growth and development might be only anticipated.

The most valuable, central part of the riversides area is unfortunately also the most neglected; the most attractive sites are totally degraded. The present use and potential are two extremes, and that is why potential is what really counts, as a whole in the first place, and then on the level of tracings, offering countless variety of possibilities for quality uplifting.

After the identification of qualitative solutions and conflict situations inside the space, and consultations of the foreign literature and practical examples, riversides area potentials are classified in four basic groups and derived basic rationales/interventions defined, i.e. further steps towards activating and upgrading of the values:

- of the riverside area in the closest sense of its definition – tracing by the banks, complex symbiosis of the developed riversides, safe from floods, with keys, promenades, greenery and all the supporting structures by the banks and on the water;
- large spaces inadequately or insufficiently used of potentially useful terrain;
- large and heterogeneous spaces of highly valuable natural entities;
- large and significant part of the City cultural heritage, also a part of the cultural heritage of Serbia

These principles, defined generally are the final element of this phase. The study findings have as a result the suggestion of the program for the next phase, that will incorporate more specific determinants, linked to each segment of the riversides area, and in that way more specifically determine future use, modality and intensity of interventions inside the area.

- Prevod : Darko Savić, dipl. ek.